

Ablonczy László 70 éves

Ő az egyik legfiatalabb Hitel-alapító. Ott ült 1982-ben, a lélekemelő társaságban, Illyés Gyula „bűvkörében”, hogy a függetlenségről és a nemzeti összetartozásról tegyen hitet. A hatás tartós: az illyési tekintet fegyelmezi a becsület és a tisztesség megőrzésének kötelezettségében, írja egy helyen. Hűsége a laphoz és az eszméhez évtizedek múltán is töretlen. Azt gondolom, a hite is.

A bodroghalászi tanító néni és bácsi unokája – ahogyan a falubeliek tartják róla. Családi érzékenységet lássunk benne? Mindenesetre megőrizte az emlékezet, hogy Zoltán nagybátyja színi előadásokat rendezett a környékbelieknek. Már gyerekkorában tragédiát élt át édesapja – a görög–latin szakos sárospataki tanár – korai halála miatt. Az érzelmi szálak azonban eltéphetetlenek: ma is élő a vonzalma a sárospataki Népfőiskola szellemet sugárzó ereje iránt. Debrecenben diplomázott, kezdte újságírói hivatását, és innen indult a magyar színjátszással elszakíthatatlanul összefonódott életpályája. Évtizedig volt a *Film, Színház, Muzsika* kritikusa. Tehetsége a Nemzeti Színház igazgatói pozíciójába emelte. A rendszerváltás utáni időszak, a kilencvenes évek, az Agárdy, Bessenyei, Sinkovits, Kállai Ferenc, Béres Ilona, Kubik Anna, Raksányi Gellért nevével jelezhető korszak fűződik a nevéhez. Tamási Áron tisztelője és emlékezetének őrzője, Sütő András barátja, szerkesztője és monográfusa. Páskándi Géza szellemiségének értője, pályájának kísérője. Latinovits Zoltán, Mensáros László művészetének hirdetője. A nemzet színházának történetírója. Kutató, alapos filológus, esszéíró, sorsgondjaink vallatója, ihletett beszélgetőtárs életinterjúkban, a párizsi magyar emlékhelyek szellemi örökbefogadója, aktív akadémista, a hivalkodást, a tolakodást messziről kerülő tanácsadó, a közéletben karakteres hangját hallató ember, kerényiológus*. Ez mind-mind Ablonczy László. Magyar értelmiségi – még a régi mérce szerint való.

Konok református. Igazáért kész síkra szállni és azt elszántan védelmezni. Keserves alapélménye, hogy „nálunk folyamatos az árulás”. Alku nélkül uta-

PAPP ENDRE (1967) kritikus, a *Hitel* felelős szerkesztője.

* A hatalomhoz való dörgölözés módozatait vizsgáló – némileg fiktív – tudományág.

sítja el a nemzeti önpiszkítást. „A hazugságot, a nemzetámítókat, a megigazulásra képtelen lovagok handabandáját nem viselhetem” – vallja. Ezért vonja össze időnként szemöldökét – ne állj elé: ilyenkor barna éjfél szeme pillantása –, s kendőzetlen nyíltsággal szegül az ártással szembe. Minden bizonnyal e forrásból ered kivételes „spiciérzékenysége” is. Kós Károly mintáját követi: nem spekulál, él. Nem a Nagy Gáspár-i „hirtelen bátor”, nem kellett bejárnia a damaszkuszi utat. Már egy 1974-es tanulmányában leírta, hogy a Nemzeti Színház nem sokkal korábbi elpusztításában a nemzeti gondolat megregulázása, visszaszorítása volt a valódi cél. A szakszerűség nevében a hetvenes évek elején elkezdődött a színjátszás nemzeti szempontjainak a kiiktatása, állapította meg. Cs. Szabó László és Kiss Ferenc társaivá vált ebben a felismerésében, akik már a hatvanas évek irodalmiságával kapcsolatban figyelmeztettek erre a veszélyre.

Az önérdekű, magyarul beszélő nemzetrongálók, internacionalisták-globalisták, uniformizálók, kizárólagosságra törekvők, politikai, szellemi és ízlésbeli zsarnokok elleni védelmet keresi a történelemben, a kultúrában, az irodalomban, a színházban és az emberi közösségben. E két utóbbi egybeforr nála. A színház nála áhítat, ünnep, szeretet, belső rejtelem megsejtése, „titokzatos sugallatok” lelőhelye. Ha nem az – s gyakran nem az –, akkor önző játszmák, ártó szándék, kicsinyesség, gonoszság, tehetségtelenség, hatalmi manipuláció és politikai elnyomás van helyette. Nyomában pedig emberi szenvedés és pusztulás: Somlay Artúr, Bajor Gizi, Gellért Endre, Soós Imre, Latinovits Zoltán és mások drámája.

Ablonczy László eszménye – én ekként látom – a „megváltó cselekvés”, a családi, baráti, eklézsiabeli, eszmetársi, nemzeti összetartozás menedéke. Reménye a szeretet győzelme a veszedelmek felett, egy lehetséges megtisztulás és megbékélés. A nemzeti közösséghez való ragaszkodásának természetes indítéka a bennünket körülvevő folytonos hiányérzet. Kontinensünkől a lelki összehangoltság hiányzik leginkább, véli, „egy eszmefosztott Európa polgárai vagyunk”. „Mi dolga van a színháznak ebben a széteső és lélekben elfáradt, kimerült világban?” – kérdezte az ezredforduló táján Raksányi Kutyutól. Kóti Árpádnak címezte: „emberi drámáinkban változatlanul várjuk és reméljük a megváltást a színházban”. Értékrendjét adja vissza a következő megállapítása: „lélek teszi egy színház s bármi más művészeti intézmény súlyát, értékét”. E lelket keresi a múltban és a jelenben; erre lelt a múlt század erdélyi alkotóiban, Sütőtől Harag Györgyig, akik „szaggattatásunkban” is „egy boldog Magyarország álomteremtői tudtak lenni”.

„Ideje már, hogy boldog életünket sóvárogjuk”, üzenté mindnyájunknak a *Hitel* negyedszázadára ajánlott nagyesszéjében. De nemcsak vágyakozik, tesz is érte. Az utóbbi másfél évtized írói működése könyvek sokaságát gyümölcsöztet. Csak egy kívülről mondhatja: alighanem kész az (élet)mű. Remélem, az alkotó mégsem pihen!

Szeretném hinni, hogy az „Igazgató Úr” otthonra lelt nálunk, s övé is ez a szellemi műhely!

Jó lenne még sokáig így, együtt...